

Tangentbordslayouter på MacIntosh

Dokumentet handlar om hur man installerar, väljer och använder en tangentbordslayout på Mac. Det finns två layouter framtagna som kan användas tillsammans med Unicode-fonten Dialekt Uni för att skriva älvdalska:

1. Filen *kbd7Mac.keylayout* med en dödtangent, 7.
2. Filen *Åsen 3.keylayout* med tre dödtangenter (<, ´ och ¨), där < bl.a. har utökats med överstrukna och understrukna tecken, t.ex. <f => f och <c => c.

Layouten *kbd7Mac.keylayout* rekommenderas i första hand, ty den är bekvämare och man skriver snabbare med den. Layoutfilerna kan laddas ner från

<http://www.skrievum.se/dalska/>, genom att klicka på "kbd7 för Mac" eller "alternativ layout för Mac". Då laddas filen *kbd7Mac.zip* respektive *Åsen 3.zip* ner. Zip-filen packas upp genom att högerklicka på filen och välja "Öppna med" och "Komprimerade mappar".

Bägge layouterna är framtagna av Lars Westerling med hjälp av layouteditorn *Ukelele*. Se webb-sidan <http://scripts.sil.org/ukelele>. Detta är ett utdrag från webb-sidan:

"Ukelele is a Unicode Keyboard Layout Editor for Mac OS X versions 10.2 and later.

Beginning with version 10.2 (Jaguar), Mac OS X supports an XML-based format for keyboard layouts (.keylayout files). These may be installed by copying them to the Keyboard Layouts folder within /Library or ~/Library; then they are enabled via the Input tab of the International module within System Preferences.

However, modifying keyboard layouts—let alone creating entirely new keyboard layouts, such as for a new script—by directly editing the XML text is tedious and error-prone.

Ukelele aims to simplify keyboard layout editing by providing a graphical interface to .keylayout files, where the desired characters can simply be dragged onto keys as needed. (The Character Palette, available in the Input menu if it has been enabled in System Preferences, is a great place to find the characters.)

In addition to simple assignment of single character codes to keys, Ukelele can assign multiple-character strings and can create "dead keys", where a keystroke sets a new state that modifies the output of the following keystroke."

Installera och välj tangentbordslayout

Hämta filen *kbd7Mac.keylayout* från <http://www.skrievum.se/dalska/>.

Öppna mappen bibliotek (finns på hårddisken).

Sök upp mappen Keyboardlayout.

Dra filen med det nya tangentbordet (med filändelsen .keylayout) till mappen Keyboardlayout och släpp den där.

Logga ut och logga in igen.

Gör så här om du vill använda en annan layout än din fysiska tangentbordslayout:

1. Öppna Systeminställningar och klicka på Internationellt.
2. Klicka på Indatameny.

3. Markera kryssrutan även bredvid den nya tangentbordslayouten (Älvdalska).
4. Markera kryssrutan "Visa indatamenyn i menyraden" (Indatamenyn i övre högra hörnet av skärmen).
5. Klicka på symbolen för indatamenyn i övre högra hörnet av menyraden. Symbolen för indatamenyn ser vanligen ut som en flagga.
6. Välj tangentbordslayout från menyn.
7. Klicka på tangentbordsvisning. Välj typsnitt Dialect Uni i menyn på tangentbordsfönstret.

När man använder tangentbordet med älvdalska skrivtecken måste man välja typsnitt (font) Dialect Uni även i ordbehandlingsprogrammet (Pages/Mail). Om man inte får de älvdalska skrivtecknen kan det bero på att ordbehandlingsprogrammet på egen hand har gått över till ett annat typsnitt. Då visas en speciell krumelur för alla tecken som inte ingår i det typsnittet.

Skriva in specialtecken och symboler

Du kan också använda Teckenpalett till att infoga **älvdalska skrivtecken**. En förutsättning är att man har installerat typsnittet Dialect Uni. Det kan laddas ner från Lars Törnqvists webb-sida : <http://www.thesauruslex.com/typo/fonter.htm>

Teckenpalett visas i indatamenyn. Indatamenyn ser ut som en flagga i övre högra hörnet av menyraden. Om du inte kan se indatamenyn i menyraden öppnar du Systeminställningar och klickar på Internationellt. Klicka på Indatameny och markera sedan kryssrutorna bredvid Teckenpalett och "Visa indatamenyn i menyraden".

Om ett program är gjort specifikt för Mac OS X kan du öppna Teckenpalett genom att välja Redigera > Specialtecken.

Så här använder du Teckenpalett:

1. Placera markören där du vill föra in specialtecknet eller symbolen.
2. Välj Redigera > Specialtecken så öppnas Teckenpalett, eller klicka på symbolen för indatamenyn i menyraden och välj Visa Teckenpalett.
3. Välj typ av tecken från popupmenyn Visa högst upp i teckenpalettfönstret.
4. Om popupmenyn inte visas klickar du på knappen i det övre högra hörnet av Teckenpalett så att fönstrets övre del visas. Klicka på knappen igen så döljs fönstrets övre del.
5. Klicka på ett objekt i listan till vänster så visas de tecken som finns i kategorin.
6. Dubbelklicka på det tecken eller den symbol i den högra kolumnen som du vill infoga i dokumentet.
7. Det går också att markera tecknet och välja Infoga. Klicka på triangeln Teckeninformation och sedan på triangeln Typsnittsvariation längst ner i Teckenpalett, så visas fler alternativ för tecknen, t.ex. teckenbild för vissa tecken.

För *Åsen 3.keylayout* gäller:

Tecknen < " och ´ som inte finns med på tangentbordet med älvdalska skrivtecken kan man alltså skriva med hjälp av teckenpaletten . Ett lika enkelt alternativ är att i indata-menyn (längst upp till höger på skärmen) skifta till ett annat (t.ex svensk-pro) tangentbord.

/Mats Westerling